Imkeren in de groene omgeving (5)

foto's Henk van der Scheer

Slootje in de Weerribben

De Kop van Overijssel

Henk van der Scheer

De Kop van Overijssel is grotendeels een veenweidegebied waarin drie Natura 2000-gebieden zijn aangemerkt: de Weerribben, de Wieden en het Zwarte Meer. Het gebied van de Weerribben was in 1992 al aangewezen als Nationaal Park. In 2009 zijn de Weerribben en de Wieden samengevoegd tot één groot nationaal park Weerribben-Wieden.

Ontstaansgeschiedenis

Lang geleden was het gebied onderdeel van het oerstroomdal van de Overijsselse Vecht. Tijdens de derde ijstijd, 200.000 jaar geleden, stuwde het ijs een deel van door de rivier afgezet materiaal op. Dat werd in het zuidwesten het golvend landschap van het Hoge Land van Vollenhove en in het noordoosten de heuvels bij Steenwijk. Daartussen lag een gebied als een soepbord. Door de keileem in de grond kon het water slecht weg. Ophoping van afgestorven resten van water- en moerasplanten zorgde voor veenvorming; eerst vooral zeggeveen, later meer veenmosveen. Op het meters dikke veenpakket zette de Zuiderzee naderhand door overstromingen een laagje zeeklei af en ontstond het huidige veenweidegebied.

Vanaf de vijftiende eeuw werd in het centrum van dat veengebied gebaggerd. Het vochtige veen droogde men op smalle 'legakkers' tot turf, dat naar Holland werd verscheept om er huizen mee te verwarmen. 'Petgaten' met water bleven achter. In de Wieden waren dat relatief brede petgaten. De broze legakkers of 'ribben' ertussen waren niet bestand tegen harde wind en hoge golfslag en braken door. Zo ontstonden grote 'wijden' (= wieden).

Het 'soepbord'

Water is de meest bepalende factor in het lage gebied van Weerribben en Wieden: plassen, sloten, vaarten en petgaten. Langs het open water groeien oeverplanten zoals riet, zegge en de geel bloeiende dotterbloem; in de rustige sloten en petgaten komen verschillende soorten waterplanten voor waaronder krabbenscheer, waterlelie, gele plomp, grof hoornblad en kikkerbeet, met ronde op het water drijvende bladen en witte bloempjes net boven het wateroppervlak. Riet dat in open water groeit, heet 'waterriet' en wordt in tegenstelling tot cultuurriet, dat op een iets vastere bodem voorkomt, niet geoogst. In de Weerribben zijn vooral cultuurrietlanden te vinden. Op de natte gronden groeien weinig andere kruiden en grassen tussen het cultuurriet. In de winter wordt het gesneden. Dankzij het ijs is het gebied dan goed toegankelijk. Bij het snijden wordt de andere vegetatie er tussenuit gekamd.

Overjarig rietland wordt één of twee jaar niet gemaaid en is een erg belangrijke schuilmogelijkheid voor rietvogels. In overjarig riet verstrengelen de wortelstokken en wortels van planten zich onder water, waarbij drijvende vegetaties ontstaan - drijftillen of kraggen – die, eenmaal dik genoeg, begaanbaar worden. Op de kraggen groeien bijzondere planten die horen bij vochtige, voedselarme graslanden zoals de rood bloeiende echte koekoeksbloem, verschillende orchideeënsoorten en de wilde kievitsbloem met zijn knikkende bloemen, paars-wit als een dambord geblokt of helemaal wit.

Rietlanden hebben te kampen met verdroging. Dat leidt tot steeds minder rietstengels op een vierkante meter en een sterke toename van grassen en kruiden, o.a. moerrasspirea. Ook is er veel opslag van jonge bomen. Als het riet niet meer wordt gemaaid verandert het al snel in een moerassig broekbos met wilgen, elzen en berken, waar kamperfoelie en hop zich om de boomstammen slingeren. Verder groeit er volop braam en kleine veenbes met in mei roze bloempjes en later helderrode bessen. Die veranderingen maken het gebied tot een uitstekend biotoop voor bijen.

De hooilanden en de ribben die tussen de rietlanden liggen, worden in de zomer gemaaid. Het maaisel, met daarin de voedingsstoffen uit de bodem, voert men af en dat houdt de hooilanden voedselarm en in het voorjaar kruidenrijk.

De rand van het 'soepbord'

In het zuidwesten ligt het Hoge Land van Vollenhove, met goed zichtbare hoogteverschillen. Verspreid komen enkele bospercelen voor en verder veel houtwallen met iep, meidoorn, hulst en het krentenboompje. In die houtwallen staan tot wel twee meter brede, oude essenstoven, afgeknotte stammen van essen waarvan de bewoners jarenlang het jonge hout afzaagden. Zij gebruikten dit voor gereedschap, afrastering of als brandhout. Op de open wildakkers groeien akkerkruiden zoals korenbloem, gele ganzenbloem en klaproos.
De noordoost-rand van het 'soepbord' kent ook veel houtwallen met daarin eveneens oude essenstoven. Tussen de houtwallen graasde eeuwenlang vee. Snoei van de bomen blijft om de paar jaar nodig. Zuidwaarts van Paasloo en Basse loopt het land geleidelijk af richting de Weerribben en de polders. Noordwaarts reikt de helling van de stuwwal tot aan het riviertje de Linde dat ter plaatse de grens vormt tussen Overijssel en Friesland.
In het voorjaar kleuren paardenbloemen de bermen en de weilanden geel. 's Zomers vallen de vele maïspercelen op. Stuifmeel van beide plantensoorten is in overmaat terug te vinden in de raten van de bijenvolken.

Zwarte Meer

Als Natura 2000-gebied liggen de oeverlanden van het Zwarte Meer met plaatselijk brede rietkragen langs de zuidwestkant van het soepbord. Deze strook is van belang voor een diversiteit aan vogelsoorten, o.a. eenden, ganzen en de zwarte stern. De grote karekiet, bruine kiekendief, purperreiger en roerdomp broeden er. Dit is een van de weinige gebieden in Nederland waar de wilde kievitsbloem nog voorkomt.

Imkeren in de Kop

In de Kop van Overijssel zijn leden van de NBV-afdeling Steenwijk e.o. actief. Aalt van Beek, bestuurslid van die afdeling, overlegt jaarlijks met Staatsbosbeheer over het plaatsen van ongeveer 450 volken in de Weerribben. Daaraan doen ongeveer twintig imkers mee. In het voorjaar bloeien er meerdere wilgensoorten. Dat geeft een vrij lange drachtperiode. In mooie jaren kan er met sterke volken wilgenhoning worden gewonnen. Later bloeit er volop braam en verschillende soorten kruiden. Een biotoop waar alle bijen van begin maart tot september voldoende voedsel kunnen vinden.

Imkerij Van Beek

Vanaf 1983 houden Aalt en zijn broer Anne bijen. Aan het eind van de jaren negentig breidde de hobby zich dermate uit dat in 2000 de stap naar professionalisering werd gezet. Nu runnen ze in Paasloo de imkerij Van Beek. Ook Walter, de zoon van Anne, werkt mee. Gedrieën hebben ze ongeveer 500 volken. Die worden verhuurd voor de bestuiving van land- en tuinbouwgewassen. Een deel van de volken staat permanent in Duitsland voor de bestuiving van o.a. aardbeien bij een teler met maar liefst 50 ha vollegrondsteelt. In Nederland worden de volken vooral verhuurd voor de bestuiving van zaadteeltgewassen zoals asperge, koolsoorten, prei en radijs, zo vertellen de drie Van Beken mij.
Ter aanvulling van het inkomen werken Aalt en Anne parttime nog steeds als monteur bij een bedrijf. Daarnaast pachten ze

Rietoogst in de Weerribben

Arbeiderswoning als vakantiehuisje

enkele rietvelden in de Weerribben om daar 's winters riet te maaien om het te verkopen als dakbedekking.

Bedrijfsmethode

Voor de bestuiving worden volken op één bak met 6-8 ramen broed ingezet. Tijdens de bestuiving van vollegrondsgewassen kan er al snel een tweede bak bij. Dat levert ook honing op. Die wordt geslingerd en in emmers verkocht aan collega-imkers die zelf onvoldoende hebben kunnen oogsten.
Jaarlijks maken ze veel broedafleggers. Die worden in eerste instantie op meerdere standen in de Weerribben opgekweekt tot bestuivingsvolken voor het volgend jaar. Ze telen meer jonge volken dan ze zelf nodig hebben en verkopen een deel in het voorjaar. Broedafleggers maken ze vooral om te voorkomen dat bij teelten in de vollegrond te sterke volken gaan zwermen. Is zwermen niet meer tegen te houden, dan worden vliegers gemaakt met veel jonge bijen. Die kunnen ter plaatse de bestuiving voortzetten. Het broed met de overige jonge bijen gaat als aflegger mee naar de Weerribben.
De heren Van Beek imkeren met Carnica's, net als de meeste andere imkers in de Weerribben. Daardoor vliegen er zoveel Carnicadarren dat de jonge koninginnen bijna raszuiver worden bevrucht. Daarmee beschikken ze steeds over zachtaardige volken die gemakkelijk zijn na te zien. In elk volk wordt wel een keer de koningin gevonden, geknipt en gemerkt. Om effectief te kunnen blijven selecteren op raszuiverheid en zachtaardigheid kopen ze jaarlijks 6-7 raszuivere moeren.
In de nazomer verhuist een deel van de jonge volken naar het Lauwersmeergebied om te profiteren van een rijke en gevarieerde stuifmeeldracht van diverse kruiden. Andere volken gaan in die tijd naar de Biesbosch en foerageren op de daar massaal aanwezige, rood bloeiende reuzenbalsemien. Uiteindelijk overwinteren bijna alle volken in Paasloo, elk op één bak.

Wintersterfte

Varroamijten worden consequent en effectief bestreden in volken zonder broed. Dat betreft broedafleggers, vliegers en zwermen in het seizoen en broedloze volken in december. Ook krijgen de volken veel kunstraat om uit te bouwen. Raten ouder dan twee jaar komen in de volken amper voor. Er is in de wintermaanden weinig (5-7%) verlies aan volken met een jonge koningin. Maar volken die in het seizoen voor de bestuiving zijn ingezet en een oude koningin hebben, vertonen veel meer uitval (tot wel 25%). Die volken hebben veelal onder stress geleefd: tijdelijk een eenzijdig aanbod van stuifmeel en blootgesteld aan fungiciden. In een aantal van die volken komt kalkbroed, nosema en soms ook EVB voor.

Besluit

De Kop van Overijssel blijkt ondanks het vele water een goed en gevarieerd drachtgebied. De bijen kunnen er prima uit de voeten, aldus de heren Van Beek. Desgevraagd vinden ze Bijenhouden wel een aardig blad, maar het Deutsches Bienen-Journal vormt toch hun favoriete leesvoer.

advertenties

Teeltstation Ameland
buckfastameland@me.com

Leverancier van raszuivere eiland-bevruchte koninginnen (en standbevrucht).

Gemeinschaft der europäischen Buckfastimker
Buckfast Abbey

